

1. és 2. Királyok könyve, különös tekintettel Elízeus történetére

Dr. Brian Aucker ÓSZ professzor

„OT330 Spring 2008” kurzus

Covenant Theological Seminary

előadásjegyzetei alapján

Fordította és kiegészítette: Suhai György

A Királyok könyvéről általában

A Királyok könyve olyan, mint egy mai film forgatókönyve. Jelenetek váltják egymást, melyek igen komplex módon kapcsolódnak egymáshoz. R. Nelson az „ablakok” analógiájával próbálja érzékeltetni a szerző módszerét. A szentíró megnyit egy ablakot, majd utána megnyit egy újabb ablakot, majd egy harmadikat, esetleg még egy negyediket is. Majd szép sorban elkezd bezárogatni ezeket az ablakokat. Előbb bezárja a második ablakot, a harmadikat és az elsőt, mielőtt bezárná a negyediket is.

Kulcsigék:

1 Kir 2:3-4 És őrizd meg az úrnak a te Istenednek őrizetét, hogy az ő útain jársz, és megőrizzed az ő rendeléseit, parancsolatát, és ítéleteit, és bizonyágtételeit, a mint meg van írva a **Mózes törvényében**: hogy előmented legyen mindenekben, a melyeket cselekedésszel, és mindenütt, valamerre fordulándasz;⁴ Hogy megteljesítse az úr az ő beszédét, melyet szólott nékem, mondván: Ha megőrizéndik a te fiaid az ő útjokat, járván én előttem tökéletességgel, **teljes szívök és teljes lelkök szerint**; ezt mondván, mondom: Soha el nem fog a férfiú te közül az Izráelnek királyi székéből.

Ez egy felhívás a mindenkori (dávidi) király számára a mózesi törvényhez való ragaszkodásra, azaz a szövetség teljes szívből és teljes lélekből történő megtartására. Ez az igeszakasz összekapcsolja a mózesi és a Dáviddal kötött szövetséget. A mózesi szövetség biztosította a kereteket a dávidi szövetség keretein belül uralkodó, Isten szíve szerint való király számára, vö. Deut 17:18-20.

2 Kir 23:23-27 Hanem csak Jósias király tizennyolczadik esztendejében szereztetett ilyen páskha az úrnak Jeruzsálemben.²⁴ És kivesztette Jósias király az ördögösöket és a titokfejtőket, a teráfokat és a bálványokat, és mindazokat az újatosságokat, a melyek láttattak Júda földjén és Jeruzsálemben, hogy **helyreállítsa a törvény beszédét, a melyek meg valának írva a könyvben**, a melyet Hilkia pap talált meg az úr házában.²⁵ Nem is volt ő hozzá hasonló király ő előtte, **a ki úgy megtért volna az úrhoz teljes szívéből és teljes lelkéből és teljes erejéből, Mózesnek minden törvénye szerint**; de utána sem támadott hozzá hasonló.²⁶ De az úr még sem szünt meg az ő megbúsult nagy haragjától, a melylyel megharagudott volt Júdára mindazokért a bosszantásokért, a melyekkel bosszantotta őt Manasse.²⁷ Mert azt mondá az úr: Júdát is elvetem szemem elől, mint a hogy az Izráelt elvettem, és megútálom ezt a várost, a melyet választottam, Jeruzsálemet, és ezt a házat is, a melyről azt mondtam volt: Ott legyen az én nevem!

A Deut 6:4-5-ben Mózes megparancsolja: „Hallj Izráel: az úr, a mi Istenünk, egy úr!⁵ Szeresd azért az Urat, a te Istenedet **teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes erődéből.**” Jósias az egyetlen király, akiről azt olvassuk, hogy ilyen módon ragaszkodott az Úrhoz!

Ám az ő megtérése sem tudta ellensúlyozni, jóvátenni azt a romlást és erkölcsi züllést, amelyet az őt megelőző királyok, Manassével az élen, előidéztek.

2 Kir 17:7-8 Ez pedig azért történt, mert az Izráel fiai vétkeztek az úr ellen, az ő Istenök ellen, a ki őket kihozta Égyiptom földéből, Faraónak, az égyiptomi királynak kezéből, és **idegen isteneket tiszteltek,**⁸ És jártak a pogányok szerzéseiben, a kiket az úr kiűzött volt az Izráel fiai elől, és **úgy cselekedtek, mint az Izráel királyai.**

2 Kir 17:19-20 Sőt még a Júda sem őrizte meg az úrnak, az ő Istenének parancsolatait, hanem **az Izráel szerzéseiben jártak, úgy cselekedvén, mint azok.**²⁰ Elidegenült azért az úr az egész Izráel magvától, és megsanyargatta őket, és a kóborlók kezébe adta őket, mígnem mind elvetette az ő szemei elől;

A szerző a 2 Királyok 17. fejezetben elének tárja Isten kiértékelését a királyság koráról. Világosan kiderül ebből, hogy mi volt az oka Izrael és Júda fogságának: a *bálványimádás*.

Milyen szerepet tölt be Elízeus története a Királyok könyvében?

Illés és Elízeus történetei meglepően nagy helyet foglalnak el az 1. és 2. Királyokban, 47 fejezetből (22+25) **19 fejezetet** (1Kir 17 - 2Kir 13) ölelnek fel, azaz kb. **40%-át** töltik ki a két könyvnek. A kérdés tehát, hogy vajon miért foglal el ekkora helyet egy prófétákról szóló, több, látszólag véletlenszerűen egymásba szőtt történetből álló tudósítás egy a királyokról szóló, precíz kronológiát követő könyvben. Továbbá, van-e egyáltalán bármiféle összefüggés (koherencia) az Elízeusról szóló apróbb történetek között, illetve az Illés- és Elízeusról szóló történetek és a Királyok könyve fennmaradó részei között?

A két prófétáról szóló történetek ráadásul egy meglehetősen központi helyet foglalnak el a Királyok könyveiben:

A. Egy ország, Salamon királysága (1 Kir 1:1-11:25)¹

B. Jeroboám bűne, az északi ország rész megalakulása (1 Kir 11:26-14:31)

C. Júda és Izrael királyai (1 Kir 15:1-16:22)

D. *Illés és Elízeus (1 Kir 16:23 - 2 Kir 13) – Van remény!*

C'. Júda és Izrael királyai (2 Kir 14-16)

B'. Jeroboám bűne és az északi ország rész fogságba vitele (2 Kir 17)

A'. Egy ország, Júda fogságba vitele (2 Kir 18-25)

¹ G. Sarvan, "1 and 2 Kings," in R. Alter and F. Kermode (eds.), *The Literary Guide to the Bible* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1987), 148-64 (149).

Salamon uralkodása a királyság csúcspontját jelenti. Őt követően kettészakad, majd erkölcsi züllésnek indul mind az északi, mind a déli országrész. Illés próféta idejére a királyság intézménye minden addiginál mélyebb pontra kerül (az Áháb uralkodása alatt bevezetett Baál kultuszának köszönhetően), mely szükségessé teszi Illés próféta színrelépését, aki megkezdi a Baál kultusz kiirtását. Elízeus pedig, funkcióját tekintve, a király helyébe lép (ld. lentebb ennek bővebb kifejtését), s ezzel egy időre helyreállítja a királyság Istentől rendelt intézményét.

Jézus, szolgálatának kezdetén (Lk 4:16-30) az Ézs 61:1-2 felolvasása és saját szolgálatára történő alkalmazása után először Illés a Sareptai özvegy felé végzett szolgálatát említi (aki Jezabelhez hasonlóan szidóniai volt), majd Elízeus Naámán felé (egy szír leprás hadvezér) történő szolgálatát, melynek következtében majdnem megölik. Vajon mi köze lehet Illés és Elízeus szolgálatának Jézus és Izrael küldetéséhez?²

Érdekes párhuzam rejlik az alábbi bibliai szereplők szolgálata között:

Mózes	Illés	Keresztelő János
Józsué	Elízeus	Jézus

Ld. pl. Illés és Elízeus együtt kelnek át a Jordánon, tehát kimennek az Ígéret földjéről, de csak Elízeus megy vissza egyedül! Csak Józsué ment be az ígéret földjére, Mózes az ígéret földjén kívül, a Jordánon túl halt meg, Illés a Jordánon túl ragadtatik el.

Illés küldetése

1 Kir 19:15 És monda az űr néki: Menj el, térj vissza a te utadon a pusztán át Damaskusba, és mikor oda jutándasz, **kenjed királylyá Hazáelt Sírriában**; ¹⁶ És **Jéhut**, a Nimsi fiát **kenjed királylyá Izraelben**, és **Elizeust**, az Abelméholabeli Sáfát fiát pedig **kenjed prófétává** a te helyedbe. ¹⁷ És léssen, hogy a ki megmenekedik Hazáel fegyverétől, azt Jéhu öli meg, és a ki megmenekedik a Jéhu fegyverétől, azt Elizeus öli meg. ¹⁸ De meghagyok Izraelben hétezer embert: minden tédet, mely meg nem hajolt a Baálnak, és minden ajkat, mely meg nem csókolta azt.

Illés tehát hármas küldetést kap:

1. királylyá kell kennie Hazáelt Sírriában,
2. királylyá kell kennie Jéhut Izraelben,
3. és *prófétává* kell kennie Elizeust. (Ez az egyetlen hely a Szentírásban, ahol valakit prófétává kennek fel! Minden egyéb helyen csak királyokat és papokat kennek fel.)

² Jézus Izrael küldetését jött betölteni, hiszen ők, a hűtlenségük és bálványimádásuk következtében, erre alkalmatlanná váltak. Jézus az új Izrael, a valódi Isten Fia, nem csak Izrael, hanem a pogányok világossága is.

Elízeus küldetése

Elízeus a király és Isten “hiányát” jött betölteni! Funkcionális értelemben véve ugyanis nincsen király Izraelben és az Úr is “eltűnik” a történetből.

Az ókori kelet királyaival szemben támasztott elvárások:

- Izraelben a király töltötte be a megmentő, szabadító tisztét és *nem a próféta*. A királytól várták a magántulajdon helyreállítását, az éhezők megelégtetését, a szomjazók megítatását, a betegek gyógyítását és a foglyok szabadon engedését!³
- A király feladatai közé tartozott az ÓSZ-ben az özvegyek és árvák, szegények és rászorulók érdekeinek a védelme.⁴

Érdekes, hogy pontosan ezeket a dolgokat teszi Elízeus a 3-8. fejezetekben. Mit jelent ez, Jézus szolgálatára nézve? Jézus, Elízeushoz hasonlóan, az a várva várt igazságos, Isten szíve szerint való jó Király, aki gondoskodik az ő népe mindennemű szükségleteiről! Ilyen módon mutat Jézusra Elízeus szolgálata. Mindketten a Jó Király jellemzőit mutatják. Ld. Lk. 4 és Mt 8-9!

Milyen állapotban vannak Izrael királyai a 2 Kir 1 és 8-ban? Mind a ketten betegek, gyengék és magatehetetlenek, azaz nem alkalmasak a királyi tiszt gyakorlására! Nem csak hogy nem végzik királyi teendőiket, de a két királyság még össze is keveredik egymással (ld. a szövetség időszaka)! Noha továbbra is két külön királyságról van szó, földrajzi értelemben véve, *funkcionálisan* azonban már nem különíthetők el egymástól.

- Elízeus történetének kezdetén (2 Kir 1:17-18) Aházia és Jórám Izrael királyai, a történet végén (2Kir 8:16-24) Jórám és Aházia Júda királyai.

Aházia (Izrael, 2Kir 1) -----Jórám (Izrael, 2Kir 3)

Elízeus (2Kir 4-8)

Jórám (Júda, 2Kir 8) ----- Aházia (Júda, 2Kir 8)

izraeli Jórám és júdai Aházia halála (2Kir 9)

³ Roland de Vaux, *Ancient Israel, Its Life and Institutions*, angolra ford. J. McHugh (London: Darton, Longman & Todd, 1961), 110.

⁴ J. Day, „The Canaanite Inheritance of the Israelite Monarchy,” J. Day (szerk.), *King and Messiah in Israel and the Ancient Near East: Proceedings from the Oxford Seminar* (JSOTSup 270; Sheffield Academic Press, 1998), 72-90.

- Josafát (Júda királya) azonosul/egyesül Izrael királyával: Akhábbal (1 Kir 22:4) és Jórámmal (2Kir 3:7). *Teljes az egység a bűn tekintetében a két országrész között!*

1 Kir 22:44 (22:45) És békességben élt Josafát az Izrael királyával. – ez nem egy pozitív megállapítás!

- Josafát fia feleségül veszi Akháb lányát, mely ugyancsak nem volt egy pozitív lépés. A Szentíró így jellemzi őt: „És járt az Izrael királyainak útján, a miképpen cselekedtek volt az Akháb házából valók; mert az Akháb leánya volt a felesége, és gonoszul cselekedék az úr szemei előtt.” (2 Kir 8:18)
- A júdabeli Akházia, aki testvérét követi a trónon, szintén közeli kapcsolatot ápol Akháb házával (2Kir 8:26-29).
- A 2 Kir 3:7-től, Josafát Izrael királyával történő azonosulását követő részekben még szembevetőbbé válik a király *funkcionális hiánya*. Jórám király neve a 3:6 után *eltűnik* a történetből és egészen a 8:16-ig *nem említi meg a nevét* a szentíró. **Tehát a király csupán névtelenül, mintegy a háttérbe szorulva van jelen Elízeus történeteinek főbb részeiben** (2 Kir 4-8). Tulajdonképpen ezt vetíti előre Elízeus Jórámnak mondott üzenete a 3:14-ben: „Él a Seregek Ura, a ki előtt állok, ha nem nézném Josafátnak, a Júda királyának személyét, bizony *téged nem néznék, és rád sem tekintenek;*”
- Amikor Akházia, Izrael királya megbetegszik, az Úr helyett Baálzebubtól, Ekron istenétől próbálja megtudakolni, hogy „meggyógyulok-é ebből a betegségből?” (2 Kir 1:2). A 8. fejezetben Hazael, Izrael ellensége, Szíria királya Isten emberétől (Illéstől) próbálja megtudakolni, hogy „meggyógyulok-é ebből a betegségből?” (2 Kir 8:8). Ismét azt látjuk, hogy a pogányok jobban tudják, mi a helyes!

Mikor ölti magára Elízeus a király szerepét?

A király halála az 1 Kir 1:1-ben szorosan összekapcsolódik a két országrész összeomlásával (legalább is ahogyan azt az elbeszélés próbálja érzékeltetni). Kétszer olvasunk arról, hogy Akháb halála után Moáb elszakadt Izrael királyától (2 Kir 1:1 és 3:5). A 2 Kir 1:17-ben azt olvassuk, hogy Jórám lett Izrael királya, ám ezt követően *nem Jórám* utódlásáról olvasunk, ahogy azt az eddigiek során megszokhattuk, hanem *egy próféta* utódlásáról! Vajon miért csak a 3:1-ben olvasunk Jórám utódlásáról?

1. Egy felkent próféta királyként funkcionál?

- Amikor Józsué átveszi Mózes tisztét, ill. amikor Elízeus átveszi Illés tisztét, ez mindkét esetben oly módon történik, ahogy az egymást követő királyok szokták

egymás tisztét átvenni. Egy ilyen királyi utódlási folyamatot tükröz mindkét utódlási leírás.⁵

- Nem olvasunk sehol máshol a Bibliában arról, hogy egy próféta egy másik prófétát kenne fel. Az 1 Kir 19 parancsa egy próféta felkenésére egyedülálló. A fogság előtti időben a próféták királyokat kentek fel (illetve Mózes a papokat a kultusz kezdetén).
- Mind Józsuéra, Mózes szárnysegédjére (Józs 1:1), mind Elízeusra, Illés szárnysegédjére (1 Kir 19:21) a héber מְשָׁרֵת (szolga, segítő) szót használja az ősi szöveg, melyet leginkább a királyi udvar szolgálóira szoktak használni abban a korban.
- A prófétai “palástot” (אֲרָרֵת), melyet Elízeus felkap a 2 Kir 2:13-ban, közvetlenül a felkenetésére vonatkozó parancs után (1 Kir 19:16) teríti rá Illés (1 Kir 19:19). Ezt a héber szót használja a Szentíró az Ákán által talált díszes babiloni köntösre is, amelyet titokban megpróbált magának megmenteni az elpusztításra szánt zsákmányból (Józs 7:21). A New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis szerint ez a héber szó egy igen díszes, nagyon drága ruhadarabot,⁶ egy nemesi vagy királyi palástot jelöl. A Károli tehát helyesen fordítja *palástként* a fenti két helyen szereplő héber szót.
- A város vénei (vezetői) nem a királlyal tanácskoznak, hanem Elízeussal együtt ülnek az ő házában (2 Kir 6:32), miközben Benhadád Samáriát ostromolja, Izrael királya pedig kétségbeesetten és tehetetlenül dühöngve jár-kelel a városfal tetején (2 Kir 6:26-31).
- A 2 Kir 2:15-ben azt olvassuk, hogy amikor Elízeus Illés elragadtatása után visszatért a Jordánon túlról, a próféta fiak „meghajták magokat ő előtte a földig.” Az itt szereplő héber ige קָרַח (mélyen meghajol, tiszteletét teszi) kétféle értelemben fordul elő a Királyok könyveiben:
 1. A könyv első felében valamilyen hatalmasság vagy uralkodó előtti meghajlásra utal, mely a tisztelet és alárendeltség kifejezése (Dávid, Salamon és Betsabé esetében -1 Kir 1:16, 23, 31, 53; 2:19)
 2. A fenti eseteken kívül kizárólag idegen istenek és Jahve előtt, illetve Jeruzsálem, mint Isten igaz tiszteletének egyedüli helye felé történő meghajlást jelöl a héber szó.

⁵A következő észrevételek J. R. Porter, “The Succession of Joshua,” c. esszéből származnak, mely J.I. Durham and J. R. Porter (szerkesztők), *Proclamation and Presence: Old Testament Essays in Honor of Gwynne Henton Davis* (London: SCM Press, 1970)-ben jelent meg, 102-31.

⁶ Willem A. VanGemeren (szerk.), *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, Vol. 1, (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1997), 276.

A Királyok könyvein belül Elízeus az egyetlen kivétel, akinek királyoknak és/vagy az Úrnak kijáró tiszteletet mutatnak azáltal, hogy meghajtják magukat előtte. Sőt azt olvassuk, hogy személyek egészen a földig leborulnak előtte, melyet csak Dávid királlyal (1 Kir 1:23) és Elízeussal kapcsolatban olvasunk (2 Kir 2:15; 4:37).

Elízeus megsemmisíti a saját ruháját, majd az Illéstől kapott palásttal megüti a Jordán vizét és így tér vissza a Jordánon túlról az ígéret földjére, mint második Józsué, aki szintén maga mögött hagyta az ő „Mózesét,” az ígéret földjén kívül. Az elragadtatás előtt tehát Illés átkel a Jordánon Mózes halálának a helyszínére, majd Elízeus, megismételve mestere csodáját, szétválasztja a Jordánt, Józsuéhoz hasonlóan belép az ígéret földjére és csak ezután a jelentőségteljes eseménysor után kezdi meg küldetését.

2. Egy felkent próféta Istent jeleníti meg?

Ennek megmutatása nagyon komoly egzegéizist igényel, melybe nincs módomban belemenni a jelen ismertető keretein belül. Tömören összefoglalva, meg vagyok győződve róla, hogy Elízeus történeteinek szemantikáját és nyelvészeti nüánszait egybevetve a próféta nem csak úgy mutatkozik be, mint Isten szócsöve, hanem mint aki Istent képviselve és az Ő hatalmát bírva *cselekszik*. Halottat támaszt, Elízeus szava Jahve szava, mind Isten tetteit, mind a próféta tetteit ugyanazokkal a szavakkal írja le a szentíró.

- Hol van az Úr ezekben a történetekben? Igaz ugyan, hogy ötször olvassuk, hogy „így szól az Úr,” ám mindegyik esetben Elízeus szájából hangzik el ez a bevezető formula (2 Kir 2:21; 3:16, 17; 4:43; 7:1). Sehol nem olvasunk közvetlen Istentől jövő kijelentést a 2 Kir 2-8-ban. Isten sohasem szól Elízeushoz, sem semelyik más szereplőhöz a történetek során. Nem olvasunk olyat, hogy „lőn az Úr szava X. Y-hoz” vagy hogy „az Úr így szólt Elízeushoz” stb.
- Figyeljük meg, mennyire a 2 Kir 2:14-ben található kérdés körül forog minden, amit Elízeus cselekszik.

és megütötte a vizet,

és monda: **Hol van az úr, az Illés Istene?**

És megütötte a vizet,

וַיִּכֶּה אֶת־הַמַּיִם

וַיֹּאמֶר אֵיךְ יְהוָה אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי אֶלְיָהוּ אֶת־הַמַּיִם

וַיִּכֶּה אֶת־הַמַּיִם

- **Elízeus kérdése**

1. Elízeus kérdése a nevéhez fűződő történetek kérdése is egyben, és talán a fogságba hurcolt izraelitáké is, akiket királyaik cserbenhagytak és csúnyán félrevezettek, és akiket bizonyára mindennél jobban foglalkoztat az a kérdés, hogy vajon *hol van Isten a jelen körülményeik közepette* (ld. a Jer 2:6,8-ban elhangzó azonos kérdés pozitív természetét, összehasonlítva a 2 Kir 1. fejezetének kérdésével: „hol van Baálzebub, Ekron istene?”).
2. Elízeus kérdése egyben előrevetíti egész életprogramját is. Előkészíti a terepet mindarra, amit Elízeus cselekedni fog a történetek során – egyszerre fogja betölteni mind a király, mind Isten jelenlétének hiányát. Hol van az Úr? A válasz: az Úr magában a próféta személyében jelenik meg egészen egyedülálló módon, úgy, ahogy nem jelent meg sem előtte, sem utána sehol az ÓSZ-ben.

- Amikor Szíria királya elküldi Naámánt, seregei fővezérét, Izrael királyához, hogy meggyógyítsa őt, a névtelen izraeli király így kiált föl: „Isten vagyok-e én?” (2Kir 5:7) Mikor Elízeus értesül a király reakciójáról, a következőket üzeni a királynak: „Hadd jöjjön hozzám, és tudja meg, hogy van próféta Izraelben.” (5:8). A lényeg: én vagyok az, aki valójában az Urat képviselem Izraelben, nem a jelenlegi király – majd én gondoskodom Naámánról.
- Figyeljük meg, hogy mennyire világossá válik az ősi szövegből, Naámán megtérésekor (שׁוּב), hogy a prófétában Jahvét ismeri föl a szír hadvezér:

וַיֵּשֶׁב 2 Kir 5:14 בְּשָׂרוֹ כְּבֶשֶׂר נֶעַר קֶטָן וַיִּטְהַר:
וַיֵּשֶׁב 2 Kir 5:15 אֶל-אִישׁ הָאֱלֹהִים

2 Kir 5:14 ...és megújult (**visszatért**) az ő teste, mint egy kis gyermek teste, és megtisztult.

2 Kir 5:15 Azután **visszatért** egész kíséretével az Isten emberéhez...

A meggyógyult hadvezér a következőket mondja Elízeusnak: „Imé, *most tudom már, hogy nincsen az egész földön Isten, csak Izraelben!*” (5:15) A történet a próféta ismeretét/felismerését Isten ismeretével/felismerésével azonosítja!

További érdekességek

- Józsué és Elízeus (csak úgy, mint Sámuel) egy átmenetet képviselnek. Józsué akkor veszi át a vezetői tisztelet, amikor Izrael *birtokba veszi* az ígéret földjét, Elízeus akkor veszi át a vezetői tisztelet, amikor Izrael *kezdi elveszíteni* az ígéret földjét. Az elsőként Gád, Rúben és Manasse féltörzseinek adott területek azok, amelyektől elsőként fosztatik meg Izrael, ahogy azt a 2 Kir 10:32-33 nyilvánvalóvá teszi:

2 Kir 10:32-33 Abban az időben kezdett az úr pusztítani Izráelben, és megverte őket Hazáel, Izráel minden határában. ³³ A Jordántól egész napkeletig, a Gileádbelieknek, a Gád nemzetségének, a Rúben nemzetségének, Manasse nemzetségének egész földjét.

- Józsué a szolgaságból a királyságba történő átmenet vezető személyisége, míg Elízeus a királyságból a szolgaságba történő átmenet vezető személyisége.
- Moáb felbukkanása az 1:1- és 3:5-ben komoly jelentőséggel bír. Nem véletlen, hogy éppen ez az ellenség tér vissza Izrael történetének a „színpadára,” mely Izrael első ellenségeinek egyike volt az Egyiptomból való kijövetelt követően. Most az első között tér vissza, mellyel a szentíró a fogság közeledtére készíti fel az olvasókat: Izrael kezdi elveszíteni uralmát az ígéret földje felett.
- Nem véletlen az sem, hogy épp Moáb és Edom támadják Izraelt, Moáb az izraeli Jórám ellen megy, Edom a júdabeli Jórámot támadja (2Kir 8:20-22). Miért? Úgy látszik, hogy az a félelem, amely egykor, a kijövetel után, megszállta e két népcsoportot (Ex 15:15; vö. Józ 5:1), Elízeus idejére teljesen elpárolgott. Izrael egykori fő ellenségei tehát újra élnek és virulnak.
- A történeti könyvekben (az ún. „korai prófétáknál”), Salamon uralkodása alatt nem találkozunk „kóborlókkal” (כּוֹסְפִּיּוֹת) vagy „portyázókkal” (גִּדְרוֹנִים). Ennek a pontnak kifejtése ugyancsak egy hosszabb magyarázatot igényelne, legyen itt elég annyi, hogy a királyság intézményének kezdetén Saul és Dávid visszaszorítja a „kóborlókat” és „portyázókat.” Ez utóbbiak csak Elízeus idejében, Izrael történelmi mélypontján, Salamon bűnének következményeként (1Kir 11:23,24), tűnnek fel újra, ám nem a király, hanem Elízeus „ártalmatlanítja” őket (2 Kir 5:2 [Elízeus meggyógyítja fővezérüket]; 6:23 [Elízeus foglyul ejti és vendégül látja őket]; 13:21 [Elízeus győzelmet ígér felettük]). Érdeemes megfigyelni azt is, hogyan térnek vissza ezek az ellenségek a nagy fináléban (2Kir 24:2-ben)!

- Izrael királyságának történeti „íve”:

A - Salamon egyesült királyságának békéjét a birodalom kettészakadása követi,
 B - az Isten embere megjelenik Júdából,
 C - kitör a polgárháború,
 D - az Isten embere temetési helyének megemlézése (1 Kir 13:31)

A' – Izrael és Júda relatív „békessége,”
 B' – az Isten embere *par excellence* (Elízeus) megjelenik Izraelből,
 C' – kitör a polgárháború,
 D' - az Isten embere temetési helyének megemlézése (2 Kir 13:20-21)

- Elízeus kérdésére, „Hol van az Úr, Illés Istene?” tehát a róla szóló történetek adják meg a választ. Az Úr a próféta személyében van jelen. Különösen is érdekes a Sunem-i asszony földének visszaadása. Vajon mit válthatott ki egy ilyen történet olvasása egy a fogságban sínylő hallgatóságból? „Adasd vissza néki minden jószágát, és a szántóföldnek minden hasznát attól az időtől fogva, a mióta elhagyta a földet egész mostanig.” (2 Kir 8:6). Van remény a fogságból való visszatérésre, de csak akkor, ha a nép teljes szívéből megtér ahhoz az Istenhez, akit Elízeus képviselt.
- Az utolsó történet, amikor Elízeus holttestéhez érve egy halott föltámad (2 Kir 13:21-22), szintén ezt a reménykeltő üzenetet hivatott megerősíteni, hasonlóan a halott csontok megelevenedéséhez az Ezékiel 37-ben!

A *halál* a fogság, a nép Isten által történő kollektív *elvetetésének* metaforája volt, ld. 2 Kir 13:21, 23b, Zsolt 88, 2 Kir 17:18-20, Ez 37:11-14.

2 Kir 13:21 És történt, hogy egy embert temettek, és mikor meglátták a csapatokat, gyorsan **belevetették** (וַיִּשְׁלִיכוּ) azt az embert az Elizeus sírjába; de a mint odajutott és hozzáért az Elizeus tetemeihez, megelevenedett és lábaira állott.²² Hazáel pedig, a Siria királya nyomorgatá az Izráelt Joákház minden napjaiban.²³ De megkegyelmezett az úr nékik, és megkönyörült rajtuk, és hozzájok tért az ő szövetségéért, a melyet kötött volt Ábrahámmal, Izsákkal és Jákóbbal, és nem akarta őket elveszíteni, sem **el nem vetette** őket (וְלֹא־הִשְׁלִיכֵם) az ő orczája elöl mind ez ideig.

Ám, mivel Izrael népe Elízeus halála után továbbra sem jobbította meg útjait, a fogság/elvetetés/halál végül elkerülhetetlenné vált:

2 Kir 17:20 Elidegenült azért az úr az egész Izráel magvától, és megsanyargatta őket, és a kóborlók kezébe adta őket, mígnem mind **elvetette** (הִשְׁלִיכֵם) az ő szemei elöl;

Isten *elvetette* ugyan az ő népét az ő és királyaik kitartó engedetlensége miatt és ezt a fogságban levőknek tudniuk kell. A fogság azonban nem jelenti a történet végét. Azt is tudniuk kell, ezt ígéri meg a Királyok könyvének írója, hogy van feltámadás a halálból, van visszatérés a fogságból, de csak abban az esetben, ha a

foglyok végre szívből odafordulnak és megtérnek Mindenható szövetséges Urukhoz, Illés és Elízeus Istenéhez.

Milyen értelemben vetítik előre Elízeus csodái Krisztus szolgálatát?

Amiképpen Elízeus csodái arról tettek bizonyosságot, hogy az ő személyében maga Jahve jelent meg, mint az ő népe védelméről és mindennemű szükségleteiről gondoskodó igazságos Király, ugyanígy Jézus cselekedetei (Elízeuséhoz hasonló csodái) is arról tesznek bizonyosságot, hogy Őbenne ugyanaz a Jahve jelent meg egy még teljesebb értelemben, aki mint igazságos Király, valóban gondoskodik népe védelméről és mindennemű szükségleteiről. Tehát Elízeus *nem azért* tette ezeket a csodákat, mert ezzel Jézusra mutatott előre, hanem mert *Jahvéra akart mutatni*, a szövetség Istenére, Őt akarta megjeleníteni a szövetséges nép számára. Jézus azért cselekedte ugyanazokat a csodákat, mint Elízeus, mert Ő is ugyanazt az Istent akarta megjeleníteni a nép számára (ugyanazt az Istent képviselte), mint Elízeus, vagyis a tökéletesen gondoskodó mennyei Atyát. Míg Elízeus csupán betöltötte a király funkcionális hiányát, addig Jézus személyében maga a várva várt igazságos Messiás-király jött el az ő népe közé, Jézusban Isten valóban testet is öltött. Ilyen módon, azaz *tipológiai értelemben véve* vetítették előre tehát Elízeus csodái Jézus földi szolgálatát.